

حسابداری ابزارهای مشتقه: با تأکید بر
قراردادهای آتی و اختیار معامله

ترجمه و گردآوری

دکتر سعید علی احمدی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)

دکتر قاسم بولو

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

انتشارات بورس وابسته به شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات بورس
دفتر: تهران، خیابان حافظ، نرسیده به جمهوری، بن‌بست ازهری، شماره ۱۰،
تلفن: ۶۴۰۸۴۰۰۰
نمایشگاه و فروشگاه: تهران، میدان ونک، خیابان ملاصدرا، شماره ۲۵
تلفن: ۸۸۴۴۸۱۹۲، دورنگار: ۶۴۰۸۴۹۲۶
تارنمای انتشارات: www.boursepub.ir
رایانامه: info@boursepub.ir

حسابداری ابزارهای مشتقه؛ با تأکید بر قراردادهای آتی و اختیار معامله

- ترجمه و گردآوری: سعید علی‌احمدی، قاسم بولو
- نشر: انتشارات بورس وابسته به شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات بورس
- جلد: یاسین نبی‌زاده
- چاپ اول: ۱۳۹۷
- قیمت: ۳۰/۰۰ تومان
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶-۷۶-۵
- چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و سرعروج

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: علی‌احمدی، سعید، ۱۳۶۱ - گردآورنده، مترجم
عنوان و نام پدیدآور: حسابداری ابزارهای مشتقه - تأکید بر قراردادهای آتی و اختیار معامله
/ ترجمه و گردآوری: سعید علی‌احمدی، قاسم بولو.

مشخصات نشر: تهران: شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات بورس، انتشارات بورس، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۵۱ ص:، جدول، نمودار.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶-۷۶-۵

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: واژه نامه

موضوع: ۱. ابزارهای مالی - حسابداری - استانداردها

Financial instruments -- Accounting -- Standards /

۲. اوراق بهادار مشتقه - حسابداری / Derivative securities -- Accounting

۳. معامله تامینی - حسابداری / Hedging (Finance) -- Accounting

شناسه افزوده: بولو، قاسم، ۱۳۵۱ - گردآورنده، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۸۱۳۹۷ع ۲الف/۵۶۸۱ HF

رده‌بندی دیویی: ۶۵۷/۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۴۶۸۱۹۹

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات ۱

۱-۱- مقدمه ۱

۲-۱- ویژگی‌های ابزار مشتقه ۲

۳-۱- انواع ابزارهای مشتقه مالی ۳

۴-۱- مدیریت ریسک ۴

۵-۱- کارکرد قراردادهای آتی ۶

۶-۱- ساز و کارهای قراردادهای اختیار معامله ۷

۷-۱- استانداردهای حسابداری ۹

۸-۱- خلاصه ۱۰

فصل دوم: قراردادهای آتی ۱۱

۱-۲- مقدمه ۱۱

۲-۲- بازارهای آتی ۱۱

۳-۲- قراردادهای آتی ۱۲

۴-۲- تاریخچه معاملات آتی در آمریکا ۱۲

۵-۲- ساز و کار بازار قراردادهای آتی ۱۴

۶-۲- مشارکت‌کنندگان در بازارهای آتی ۱۷

۷-۲- انواع قراردادهای آتی ۱۹

ب □ حسابداری ابزارهای مشتقه

- ۸-۲- مسائل فقهی قرارداد آتی در ایران ۲۰
- ۹-۲- نحوه پذیرش اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس کالای ایران ۲۵
- ۱۰-۲- گردش عملیات قراردادهای آتی در بورس کالای ایران ۲۶
- ۱۱-۲- خلاصه ۳۰

فصل سوم: قراردادهای اختیار معامله ۳۱

- ۱-۳- مقدمه ۳۱
- ۲-۳- تاریخچه بازارهای اختیار معامله ۳۲
- ۳-۳- شناخت ابزار اختیار معامله ۳۳
- ۴-۳- نحوه عملکرد برگ اختیار معامله ۳۴
- ۵-۳- نحوه انجام معامله اختیار ۳۵
- ۶-۳- تجزیه و تحلیل استرژژی ای اصطلاحات اوراق اختیار معامله ۳۶
- ۷-۳- قیمت برگ اختیار معامله ۳۹
- ۸-۳- مسائل فقهی اختیار معامله ۴۰
- ۹-۳- بررسی ابعاد شرعی قرارداد اختیار معامله ۴۲
- نتایج بررسی شرعی قرارداد اختیار معامله ۴۲
- ۱۰-۳- خلاصه ۴۳

فصل چهارم: مروری بر استانداردهای حسابداری ابزارهای مالی ۴۵

- ۱-۴- مقدمه ۴۵
- ۲-۴- استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۳۲ ۴۵
- ۳-۴- استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۳۹ ۴۹
- ۴-۴- نحوه ارائه سود و زیان ابزار مشتقه در صورت سود و زیان ۶۳
- ۵-۴- استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۷ (IFRS7) ۶۴
- ۶-۴- استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۹ (IFRS9) ۶۵
- ۷-۴- استاندارد حسابداری شماره ۱۳۳ هیئت استانداردهای حسابداری مالی (FASB) ۷۰
- ۸-۴- خلاصه ۷۴

فصل پنجم: حسابداری قراردادهای آتی ۷۵

۱-۵- مقدمه ۷۵

۲-۵- سفته‌بازی ۷۵

۳-۵- تحویل فیزیکی ۷۸

۴-۵- مصون‌سازی ارزش منصفانه ۸۱

۵-۵- مصون‌سازی جریان نقدی ۸۶

۶-۵- خلاصه ۹۵

فصل ششم: حسابداری قراردادهای اختیار معامله ۹۷

۱-۶- مقدمه ۹۷

۲-۶- طبقه‌بندی ابزار مال نه ۹۷

۳-۶- نحوه حسابداری ابزار مالکانه ۹۸

۴-۶- سرمایه‌گذاری در سایر شرکت‌ها ۱۰۸

۵-۶- خلاصه ۱۲۵

۶-۶- پیوست ۱۲۵

منابع و مأخذ ۱۴۶

واژه‌نامه ۱۴۷

مهم‌ترین بورس‌های معاملاتی ۱۵۰

پیشگفتار مولف

بازارهای سرمایه جهان امروزه شاهد به کارگیری ابزارهای نوین مالی است. ابزارهای نوین مالی ماحصل شاخه علمی جدیدی تحت عنوان مهندسی مالی است. هدف از این رشته علمی جدید پاسخگویی به نیازهای جدید فعالان اقتصادی است. این رشته علمی با ایجاد و توسعه ابزارهای مالی از جمله ابزارهای مالکانه، ابزارهای بدهی، ابزارهای مشتقه و ابزار ترکیبی توانسته است، هدف خود را برآورده کند. در مسیر برآورده کردن این هدف، یک تلاش مهم و اساسی در حوزه چگونگی فراهم کردن اطلاعات لازم برای تصمیم‌گیری مشارکت‌کنندگان در بازار سرمایه بروز کرده است. به منظور رفع چالش اطاعتی مربوط به ابزارهای مالی، هیئت‌های تدوین‌کننده استانداردهای حسابداری اقدام به تدوین استانداردهای حسابداری نموده‌اند تا بتوانند ضمن افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری بر کمی کردن اطلاعات مرتبط با ابزارهای نوین مالی تأکید کنند. بنابراین هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) برای ابزارهای مالی اقدام به انتشار چهار استاندارد نموده است. این استانداردها با عنوان ابزار مالی: افشاء (استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۱)، «ابزار مالی: ارائه» (استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۳۲)، «ابزار مالی: شناخت و اندازه‌گیری» (استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۳۹) و «ابزار مالی: شناخت و اندازه‌گیری» (استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۹) انتشار یافته‌اند. همچنین هیئت استانداردهای حسابداری مالی (FASB) نیز در سال ۱۹۹۸ اقدام به انتشار استانداردی با عنوان «حسابداری ابزارهای مشتقه و فعالیت‌های مصون‌سازی» نموده است.

هدف استانداردهای تدوین‌شده کاهش پیچیدگی حسابداری ابزارهای نوین مالی است. در این راستا، چندین مرتبه استانداردهای ذکرشده مورد بازنگری قرار گرفته است تا بتواند اطلاعات

سودمندی را در اختیار استفاده کنندگان قرار دهد. اطلاعات سودمند حسابداری زمانی فراهم می شود که بتوان از ابزارهای نوین مالی شناخت کاملی به دست آورد و سپس بر اساس آن استانداردهای حسابداری را تدوین نمود. در این کتاب ابتدا به معرفی دو ابزار مشتقه پرکاربرد یعنی قراردادهای آتی و اختیارهای آتی پرداخته می شود. بعد از آشنایی کامل با ابزار مشتقه، استانداردهای بین المللی حسابداری و استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی به صورت مفصل مورد بحث قرار می گیرد. سپس، سعی شده است با مطرح کردن مثال های عددی و متنوع کاربرد استانداردهای حسابداری مرتبط با ابزارهای مالی تشریح گردد. امید است این کتاب بتواند پیچیدگی حسابداری ابزارهای نوین مالی را کاهش دهد.

بخش عمده ای از این کتاب دست آورد پژوهشی است که به پیشنهاد و همکاری سازمان بورس و اوراق بهادار تهیه شده است. در همین راستا، ثبت های حسابداری پیشنهاد شده توسط سازمان بورس و اوراق بهادار نیز در کتاب مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به اینکه مطالب مربوط به حسابداری ابزار مشتقه اولین بار است که در قالب کتاب مورد بررسی قرار می گیرد، از اساتید بزرگوار، خبرگان حرفه سرمایه داری و خوانندگان محترم انتظار داریم با نقدها، پیشنهادها و راهنمایی های خود باعث رفع نقص موجود در کتاب شود تا در چاپ های بعدی کتاب رفع گردند. استفاده کنندگان این کتاب دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکتری حسابداری و فعالان بازار سرمایه است.

در پایان لازم می دانیم از زحمات و حمایت های هیأت مدیران سازمان بورس و اوراق بهادار و مدیران و کارکنان انتشارات بورس به خصوص جناب آقای حاج اسماعیلی و جناب آقای اسماعیل پور کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

سعید علی احمدی

قاسم بولو